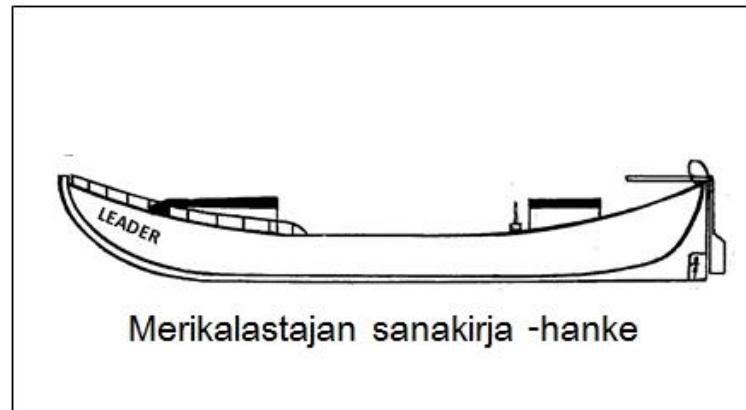

Selkämeren kansallispuiston ystävät ry ja Merikarvia-seura ry

LEADER-hanke ”Merikalastajan sanakirja”

Kalastajien haastattelu

Haasteltavat: Kyösti Marikko (s.1944 - k. 2016) ja puoliso Sirkka-Liisa Marikko (s.1949)

Haastattelija: Juhani Mellanoura

Haastattelun ajankohta: 17.5.2016

Tekstin purki ja litteroi ääninauhalta Juhani Mellanoura. Murreversio.

Aineistona MP3 digiäänite yhteensä noin 3 tuntia. Äänite on tallenteena Merikarvia-seuran arkistossa.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Merikarvian Köörttilässä syntynyt Kyösti on työuransa ajan työskennellyt rakennusalalla, lähinnä Porissa. Hänellä on äidin kautta vahvat siteet Vesasen ja Hällfors- kalastajasukuihin. Oli lapsena äitinsä mukana ammattipyynnissä. Lapsuusmaisema piirtyy Köörttilän kylän Skiffelin rantaan, missä siihen aikaan oli rääkikalastajien harmaita rantahuoneita vierä vieressä. Herkkäkorvaisen Kyöstin muistiin tarttui hänen tuffansa veneveistäjä Juho Kumpuselän ja ammattikalastajien Anton Vesan, Pekka Santasen sekä Juho Terhon kalastuskertomuksia. Kyöstin Sirkka-puolison isä (Veikko Mäkitalo) on kalastanut Merikarvia-joen suulla suomukalaa myytäväksi asti. Hänen sukuunsa kietoutuu myös muistoja pirtuaikakaudelta.

Lapsuusmuistoja

Kyösti: Vesasen Franssi oli mun äitini isä, verkkokaudella aljettu kalastelemaa. 1900-luvun alkupuolella tuli rysä. Rahat oli kalastajillaki vähis ja sitte tuli moottorit, täyty lainata rahaa ja ko pankista ei saanu. Sai sitte tehtailija Salmelta, sitte oli pajamiehet Koivisto ja Nurmi, niiltä sai pienet summat rahaa. Takuuna oli vaa se tontti. Sitte talavet oltii sahalla **Haminaholomas**. Sitte ko saha siirty Pihlavaa, he meni sinne ja asuivat **Halssissa**, ja olisko Lauri-poika ollu jo niin vanha, että hoiti kalastusta jonku aikaa. Ei ne ollu siellä monta vuotta, ko ne tuli sieltä takasi ja kalastus jatku. Vesasen Franssiki on kuallu 1937, kolome vuotta sairasti.

Kyösti: Meillä oli kotona *siipirysä*. Niitä varten oli omat *lotit*, mitä oli ostettu. Ne oli kudottu omaa syvyytee. Meidän isä oli semmonen, oli Marikosta pikkupoikana lähteny **Kristiinaa** ja tonne **Kankaanpäähän** ni meidän äiti täyty olla *kiveemäs*, täyty tietää millaippäi paatti kulukee. Täyty pitää *fööri* päin tuulta. Äiti tarvittii aina mukana. Meillä oli neljä *siipirysää*. Kivii oli merkattu semmonen valkonen maalattu piiri. Meillä oli **Vantuskaris**, **Eemelinkarin nokas**, **Hevoskarin nokas**, ja sitte oli **Lähteenmäen nokas** yks, mutta se oli huono paikka, siitä meni paattireitti likiltä, piti olla lyhkänen aita. Siihen pantii monta kertaa vaan *luakkarysä*. Sillai käytii kokemas kaikki ne siipirysät, ennen äidin navettoo menoo, ja ennen mun kouluu käyntii. Kaikki rysät käytii soutamalla. Äiti *lykkeli* ja kerto tarinoita. Äiti oli lukenu paljo kirjoja, se osas kertoo hienosti, ja ihmisistä saman lailla.

Kyösti: Kalapaikan vuokrasta en tiedä, mutta kyllä siitä joku summa täyty olla, että saatiin pitää paikka. *Paattipaikkaa, vapeita, venerantahuonepaikkaa* meillä käytii vastineeks tekemäs talois taksvärkkejä, ja sitte ko ei enää kalastettu, *suomuskalahomma* loppu ni sitte käytii vielä pernamaalla. Vuosina 1957 ja 1958 käytii vielä Tommilas pernamaalla ja Heikkiläs äiti kävi vielä.

Kyösti: **Skiffelin viikin** puolella ei ollut *lahanankutuu*, se oli siellä **Karhuluodon puolella**, **Eemelin karin suntista** oikeelle, missä on **Hynskerit** ja ne, sinne se menee kutee, nykki serkkupoika toi kaks kauheeta lahanaa, vieläki menee sinne, se on se vaisto millä ne menee sinne. Et meillä oli *pumpuliverkot* vallan, joka aamu ylös. **Santapankille** Koivulaa vastapäätä, siihen tuli norssi. Ne mitä itte saatii verkoista norsseja, ne kaikki syötii itte, muutama pannullinen, mutta ne tuli sinne asti. Nykyään ei tul enää.

Kyösti Marikko oli taitava tarinankertoja. Nuorena miehenä hän tarkkakorvaisena kuunteli vanhojen miesten kertomuksia Kööriän kylän ammattikalastajista. Kuva: Sirkka Seppälä.

Kotolahti

Kyösti: Sillon ko mä olin pikkupoika **Kotolahades** kuti lahana, särki ja hauki. **Kutusunti** on se ko mennää Kotolahdesta *uloos*, se sai siitä nimes, ko kalat nousi sinne kutemaa. Ko mä olin pikkupoika ni vähällä vedellä sieltä täyty *lykellä* airoilla. Vanha Dahlroosi, tämä Kumpuselään Jussi, ko oli pieni, ni hän ihmetteli, ko mentii Kutusuntista ni airojen päät oli pellillä paikattu. Ko hän vähä kasvo ni sai tietää, että ko hauki näläkäsena nousi kutemaa, se otti airon päähän ja söi niitä niinko *sävee*. Sen tähäden ne pellitettii, ne airojen päät. Ja hän sano, että ko lahana tuli kudulle oli hieno tulla **Brännäsviikistä** päin Kotolahtee, ei tarvinnu yhtää soutaa, lahanat vei mukanas, ko ne ui sillain että selekä on vähä pinnas. Niin kauheesti tuli. Ja sitte hän sano vielä, että jos olis ollu nykyajan verkot, ni ne olis saanu pyydettyy, mutta sillon oli pumpuliverkot. Anton Vesallaki oli Kotolahades lahanaa varten *lotti*. Vedet oli jaetut misä sai kalastaa, oli mahdollisimman monelle annettu, lahanajuttujen takia. Ei ne ollu isoja aloja.

Suolaamon rannassa

Kyösti: Sitte oli yks hyvä tapaus **Kööriän** suolaamolta. Ko Mauri (Rantanen), olisko Huikka tai joku ollu mukana, kuka sitte olis ollu kalamiehenä ollu Maurin kans, kylä mar omat tyttäret pudisti Fanni ja, sielä omas *kotoluodos* (**Aspuskerissa**). Kaikki meni ihan hyvin siihen saakka ko vähä ennen juhannusta, kaikilla

kalastajilla oli vielä pässinnahkaturkit päällä, eks tiä ko sisäpuolella on se karva, ja sitte karvalakki pääs, villapaita päällä, villahousut jalaas, kat ko oli kylmä. Ja Mauri pisti sitte *ruarii* sinne taakse paikalles, eikä se *johdinrauta* ollut sielä ja päästi sen siittä, sinne meni kaikki ja Mauri perästä. Kaikki tiesi, ettei se uida osaa. Joku huusi sitte Maurille, että:

-Ui tänneppäi! Täänneppäi, täänneppäi vaa, täältä saada ylös...ko täällä on se (kivi)arkku ulkona, siellä viimiseks, ni tul sinne!

Mauri huusi:

- Mitä täs saa uituu ko jalaat pohojaa *kraappii*.

Joku sitte taas neuvo, että kävele sitte jos kerran jalaat pohojaa *kraappii*, ko Mauri ei osannu uida.

Tuffa sano, että kyllä se lakkiki ja ne vaatteet kantaa niin kauan ja tommonen lampaantalja ja villavaate.

Sitte ko lakki meni pois päästä, ni Mauri huusi kauheella äänellä:

-Tulukaa ny hyvänen aika auttamaa!

Se on kauheeta, ko vanha mies hukkuu *maavetee*. Se on häpee jos hän hukkuu *maavetee*. Sitte mentii auttamaa. Vaatteet paino niin paljo, ei häntä enää paattii saatu, vaan vedettii arkun reunaa, ja uitettii sieltä maihin.

Suolaamon rannassa oli usein kilpailuja, kuka sukeltaa pidemmälle. Tuffa sano, että Forssin Paavo otti vaa yhyden kaverin mukaan, ei kaukana sadasta metristä, oli hyvä uimari, se niinko jaloilla potki.

Liljeforssi voitti kaikki, ei paljo jääny sadasta metristä, ko se vasta nousi pintaa.

Valokuva Kööriän 1937 suolaamolta. Vas 1. Fiina Norrström, 2. Martta Vesanen (Kyöstin äidin äiti) 3. Rauha Kumpuselkä, 4. Aino Aalto, 5., 6., 7. Kerttu Marikko (Kyöstin äiti), 8. Frans Kivikanta. Kuva: Merikarvia-seuran arkisto.

Pirtutrokarit

Kyösti: Forssin Paavo meni pirtuaikana Leppäluodon Jonnen paattii (hommiin). Jonne ei ollu koskaa itte mukana, sillä oli *trenkit* vaa, tiedettii, oli nähty, että merivartiosto katto sillon täällä ja tai poliisit katto mikkä paatilla kuluki. Ni kerran he sitte kuunteli koneitten ääniä, ja he sammutti ja. He ajo sinne *Ryysbergin* maitten puolelle piiloo. Ja kuinka ollakkaa ko hiljaa mentii, paatti ei käännny sillai ko pitäs, täyty olla vaa potkuu päällä, mutta ei voinu enää konetta käyttää, sitte vaa koetettii airolla lykätä. Ko päästii *Ryysbergin* taa ja laitettii konetta käymää, siinä on kivi keskellä lahtee, sitä väistetää vielä nykyäänki semmosta kivee, ei sitä pimees osattu arvioida, ni mentii siihen *laakalle*, vaikka se ei menny lujaa, mutta paatti oli painava. Siittä menee *Merikarvian reitti*, siihen mentii, siihen laakalle. Airo ulottu huonosti pohojaa, olisko semmonen sentti tai kaks ollu jäätä jo sielä sisälahdes, sano Forssi. Heitä harmitti sillon, ko he valitti semmosen reiän, ko he meni niinko eri kautta, ettei poliisit vois lainkaa ymmärtää, ettei tosta vois koittaa lainkaa. Forssi tietysti tiesi kaikki paikat. Ni hän sano, ettei millää kiveltä pois, ni hän riisu vaattes ja kivelle. Sitte siirrettii (pirtu-)kannuja toiseen päähän, siirettii kuormaa *ahterii* päin ja *fööristä* hän rupes *lykkäämää*. Hän sano, ettei se mikää kylmä *reisu* ollu, ei siinä enempää varttii tarvinnu olla. Maihin päästiin. Kyllä niitä hakijoita aina oli. Ja sillä Jonnella (Leppäluoto) ko oli Studebakkeri, millä se vei niitä autollas eteenpäi.

Kräksin sunti

Kyösti: Sitte on tämä juttu, misä oli Pekka Santanen ko tämä sattu, että räakis oli oltu. Ennen vaikka oli kone, aina vaa tultii seilillä jos vaa tuuli sopi. Tultii **Kräksin suntu**, se on vaikee paikka, siinä joudutaa tekee yhydeksänkymmene asteen mutka yhyden kiven takia, ko se kivi on teheny *varjopaikan*. Meri siirtäny sillai. Tämä eteläpuoli oli vähä pienempää kivee. Väylä tekee semmosen koukkauksen niiko kymmenen metrii ennen sitä kivee. Täyty panna kone käyntii ko tuuli oli kova. Ei lähtenykkää ennen *Kräksii*. Ei lähteny, ja se meni maihin, se on jyrkkä siinä sitte. Kallio tulee siinä, ensiks on tietysti hiekkää siinä, siinä tulee kallio vastaa. Moottori sieltä läpi pohojasta, niin kova oli tälli.

Kyösti kuunteli nuoruusvuosinaan usein Pekka Santasen (istumassa) ja Anton Vesan kalastusaiheisia tarinoita. Valokuva on otettu Santasen talon edessä noin vuonna 1953.

Kuva: Merikarvia-seura - Päiviö Tommila.

Kyösti: Muita kalastajia tuli sinne kans, ni sitte lähädettii apuu. Tuotii ensiks omat verkot. Sitte lähädettii, tarvittii semmosia seipäitä. Se oli *Kräksiki* semmone, ettei mitää puuta. Estiks täyty saada kone, ja semmonen mies joka uskaltaa vetee, pistää naruja kiinni. Ja ko verkois oli kalat, ni ne veti toisee paattii, sillai saatiin kalat. Samalla paatilla tuotii moottori ja kalat rantaa. Paatti jäi siihen, vedettii ylöös vaa, ko täyty paikata.

Kyösti: Tämä venemestari oli Santasen kans naapureita. Tuffa sano sitte, olisko kello ollu yhydeksän kello, ko Santanen sano, että tul ny mukaa ni lähädetää hakee *juuripuuta* tuolta Meliinin mettästä. Ko hänen muijas oli kotosin siitä talosta, ni saatii lupa. Täyty olla semmonen nevapitonen maa, että... Sinä kesänä saatiin paatti. Sillai kävi, ettei siinä kauaa surtu. Paatti sitte tehtii, ei se kauaa kestä kunnei ol hienouksia. Ennen tuli vaan *liihultti*, ja *etutäkki*, ja ko verkkoaikakausi oli ni tuli *etuhytti*. Siitä oli enemmän töitä, misä sai huilata vähäsen ko oltii kalas.

Kauhee silakkaparvi

Kyösti: Vanha Grönmanni (Anton Vesa oli hänen poikansa) kerto ko meni **Revelistä** uloos, oliko sitte lämmin aika, että seilattii aika pitkälle siihen aikaa. Sitte he ihmetteli, että millai voi olla, että ollaa toista tuntii tultu uloos jo, ja yhtäkkii paatti pysää, ekstiä, ruvettii kattelemaa sitte ni, silakkaa, kauhee silakkaparvi. Ja paatti pysäs siihen, ihan niinko hiekkaläjää olis ajanu! He katteli toisias kalakaverin kans, että mitä tämä touhuu on. Hän sano, että ei sunkaa siinä muuta ku seilit laskettii alaas ja ruvettii laskee mastoo alas, ni *kirrii* ja *kaijaa* niin paljo ettei mastoo meinattu millää saada kumoo.

Skoolundi

Kyösti: Alinen ja Skoolundi oli veljeksiä, vaikka oli eri sukunimi, kummakki oli kalastajia, yhydes kalasti. Alisen rantahuone oli meidän rantahuoneesta vielä meille kotii päi, Skooluntin oli varmaan siellä Ollin (Suntila) rantahuoneen liki. Skooluntilla oli ne isot kädet, ja pitkät, että aina tiedettii ko se oli menny **Skiffelii**, ko oli piirit tuola poluun vieres, talavella ko oli lunta.

Kyösti: Skoolundi oli pikkuvarakas, heillä ei ollu lapsia lainkaa. Niillä oli hyvät rysäpaikat, verkot, kalapaikat ja kalaonnee, että niillä oli kalasta tienattu hyvin. Tuffa sano, ko se vappu tuli, ni emäntä kanto sille ruvaat Skiffelii koko päivän mitä syötiin. Se ei tullu sieltä koskaa kotio kesken päivän. Ei sillä ollu kotii matkaa ko neljäsataa metrii Skiffelii, mutta emäntä kanto sinne aina kaikki. Sitte ko sille tuotii vellii, se tuotii aina kannus ja siellä oli semmonen pesuvati, Skoolunski kaato siihen vellin, se kallisteli sitä pesuvatii tällai täs, se kallisteli sitä tällai, ja söi sillä lusikalla, sillä oli niin isot kädet. Rannas Skoolunti *paransi verkkoo*, *keitti färrii*, tervattii, kraapittii paattii ja *parannettii verkkoja* ko ne oli vanhoja, ne meni helposti rikki. Se oli päivät siellä rannas Vapusta ja Mikkeli, sano tuffa. Emäntä kanto sille sinne joka päivä ruuaan.

Dahlroos

Kyösti: Kumpuselään Jussi teki paatteja **Dahlroosin luodos**, mutta ei sieltä saatu **Kutusuntista** uloos. Siinä oli yksi syy minkä takia rääkipaatteja tehtiin kalastajien luona. Vielä mun aikana Kumpuselekä kävi muualla tekemäs rääkipaatteja. Yleensä lyötii syksyllä ja keväällä valmistettii.

Kyösti: Kerran ne oli Kuuskerin Viljamin tykönä. Mentii keväällä valmistaa ja käskettii kaffeelle, ja he lähti kaikki sisälle. Sika oli päästetty sitte jo uloos navetosta, ko Viljami niin ko tyhyjensi kettoja, siat oli sen tähden ulkona ja lampaat kans... Ja kyllä sen tietää ko se sika oli ulkona, ja ko se on utelias. Ni ja sitte ko he joi kaffeeta sisällä ja ko he lähti uloos ni paatti oli vähä kallistunu, ko he meni sinne takapuolee, se solii jääny laidan alalle se sika, ko se oli *nyhjännny* nytyn pois. Se oli siihen tyhjentäny *paskamahas*. Kaikki. Se oli semmonen kymmenen neliön alue. Hän sano, että oli niin väkevä haju, että neljä paatin mittaa jouduttii paattii siirtämää, ko ei kukaan pystyny olemaan siinä. Se oli niin tyhjä se maha, että kaks nahkaa vastakkain ko he katto ko se oli jääny laidan alle. Mutta sika jäi henkii, sano tuffa.

Apumies Ruohonen

Kyösti: Ruohonen (Uuno) oli monella *rysämiehenä*, hän ei ollu muualla töissä. Se lähti verkoille Vesan kans ja sitte Kuusisen kans ko ne kävi verkoilla **Brännäsviikin** nokasta. Lahtinen oli sitte kans yks, sillä oli kans silakkavehkeitä. Ruohonen kävi vielä Santasen kans. Se eli apumiehen palkalla, sai kalaa ja eväät oli pääkalastajalla, ekstiä ko oltii merellä. *Ruohonen oli semmonen, että usko taikuuksiin, otti tikkuaskii yleensä mehiläisen tai ampiaisen mukaa merelle. Sitte hän päästi sen sielä ko oltiin verkot heitetty. Se oli isompi työ, ko hän sai ampiaisen tikkuaskii seko että se verkkoreisu.*

Liistekatiskat

Sirkka-Liisa ja Kyösti: Säynästä *lipottii* Koivuniemen kohdalta (Merikarvianjoessa), siinä on *jokigroopilla* syvä paikka. Vastavirtaa nousee kala, ni virta toi paattii, pidettii vaa lippoo, aiolla vähä ohjattii. Taas soudettii ylös ja lähädettii lippoo. Sitte oli taas *liistekatiska*, painettii kuraa, *koivuvittaksella* sidottii kaikki. Veikko Mäkitalo, Sirkan isä on paljo kalastanu *liistekatiskalla*. *Täikariin* nostettiin syksyllä ylös kuivumaa niitä liisteitä, ei jätetty talveksi, peläättiin, että jäät rikoo. Siinä on ollu lahtia *Täikarin* vieres. Siinä on ollu **Kirkkosuntit**. *Liisteet* oli kuusen pintoja, ne on niitä *kelleksiä*, kyllä niistä kuori lähti pois ko vedes oli, veistelemällä halakastiin, että se *vittas* sopii paremmin, ko täytyy olla reunat pois, muuten jää isot rako, ko koivuvittaksella sidotaan, että se täytyy ohentuu... Kellekses on reuna aina ohkanen. Sitte ko ruvettiin tekee rautalangasta, ni se ruostu ja katkeili. Jos koivuvittas oli, ni se kesti.

Kalaa ja pirtua

Sirkka-Liisa: Säynäs on ennen ollu kysytty kala näis nurkissa (Merikarvian joen suulla). Aina joku tuli paatilla rantaan ja haki. Tampereelle täältä hevosella vietiin, Viljami-tuffa ja kummisetä Joonas vei. Se suolattiin ja se hiukan avattiin se kala. Ne lähti täältä hevosella Siuron kautta, Jämijärvelle, misä on

Kuninkaanlähde, heidät meinas joku ryöstääki, ennen sotia. Kolmella torilla käytiin Tampereella myymässä.

Sirkka-Liisa ja Kyösti: Se oli pirtuaikana sitte ihan kulta-aikaa. Joonas kato pelas pirtun kans, sitä vietiin samas vähä, ne oli kalain alla pytyis, kalaa oli vain silmäin lumeeks vaa. Se oli sen verran kannattavaa, että hällä oli auto, Foordi. Se talli on täs meidän naveton takana, se oli siinä mäes, saatiin mäkistartilla käymää. Siitä vähän alaas oli kauhee kuoppa mikä oli vähä piilos. Paatilla tultii siihen ihan viereen. Mä vähän ihmettelin että mikä tos on, tuffa sano, että siinä on *Joonaan pirtukuoppa*. Siinä oli semmonen kuoppa, että siihen pääsi räähkipaatilla. Sillon ko rihi purettiin 1976 ko tua tie korjattii, ni oli lykätty pulloo piiloon sinne. Oli konjakeita ja kaikkee, ne oli unohtunu sinne. Oli kolme tai neljä pulloo konjakkii.